

"על פרידה ושילוב"

כיצד משפיעה הזכות לשילוב בחינוך על זכות הילד למזונות?

(יום שני 4.6.18, מרכז רקמן אוני בר אילן)

מימון מסגרת חינוך לילדים בעלי צרכים מיוחדים

משותף לקליניקה לסיוע משפטי בענייני משפחה מטעם מרכז רקמן בניהול עו"ד עדי רז, ולקליניקה לסיוע אנשים עם מוגבלויות בניהול עו"ד רוני רוטלר.

האם ניתן לחייב הורה במסגרת חינוכית לילד עם מוגבלות (חינוך מיוחד/שילוב) ובעלויות הכרוכות בכך.

תודות

לב"כ התביעה - שבות רענן ויובל קוכנובסקי

לב"כ ההגנה - חנן טרגין וניצן חזן

פסק דין

קביעת המסגרת החינוכית לילד עם מוגבלות

ההתנגשות בין רצונותיהם השונים של ההורים ותפיסתם את טובתה של הקטינה הבאה לידי ביטוי לדעתם במסגרת החינוכית בה תלמד ובשאלת הגדרת המשמורת; תפיסה אותה יש ליישב אל מול החיובים הכספיים, הן השאלות העיקריות בהן נדרשנו להכריע.

1. אשר לחיוב במסגרת החינוכית, בתי המשפט למשפחה נדרשים לשאלה זו מעת לעת, כאשר ההורים אינם מסכימים על טיב המסגרת או זהותה.

2. החוק קובע כי שני ההורים הם האפוטרופוסים הטבעיים של ילדיהם, ועניין זה כולל בחובו את הזכות, ואת החובה - גם לדאוג לקטינים, וגם לקבוע את מקום מגוריהם וחינוכם. (חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב 1962, ס' 14, 15).

3. כאשר ההורים אינם מגיעים לכלל הסכמה ביניהם ומצויים במחלוקת, כמו כאן באשר למסגרת החינוך, יקבע זאת בית המשפט.

קרי, הורה אחד אינו רשאי לקבל החלטות על דעת עצמו באופן חד צדדי ובניגוד לעמדת ההורה השני, אלא - בהיתר בית המשפט. (רמ"ש 61664-07-14 ו.ה. נ' נ.א.ה., ש' שוחט (3.9.2014)).

4. ברם במקרה דנן, נקבעה בחוק הסמכות לקביעת המסגרת החינוכית בעניינו של ילד עם מוגבלות, לוועדת ההשמה.

5. צרכיהם הלימודיים של ילדים בעלי צרכים מיוחדים, נקבעה במסגרת חוק חינוך מיוחד, תשמ"ח-1988.

ס' 2 לחוק קובע את מטרותיו:

"לקדם ולפתח את כישוריו ויכולתו של הילד בעל הצרכים המיוחדים, לתקן ולשפר את תפקודו הגופני, השכלי, הנפשי וההתנהגותי, להקנות לו ידע, מיומנות והרגלים ולסגל לו התנהגות מקובלת בחברה, במטרה להקל על שילובו בה ובמעגל העבודה".

נקבע בפסיקה כי המדינה אחראית על מתן חינוך מיוחד חנם, והסמכות לקבוע את זכאות הילד בעל צרכים מיוחדים ככזה - מוקנית לוועדת ההשמה.

במסגרת שיקוליה עליה להעניק "זכות קדימה להשמתו במוסד חינוך מוכר שאינו מוסד לחינוך מיוחד" (ס' 3, 4 ו-7 (ב) לחוק). (תא (י-ם) 8039/06 פלוני נ' משרד החינוך, (2.04.2004)).

"שיבוצו של תלמיד במסגרת המתאימה לו איננה עניין הנתון לבחירת הילד או לבחירתם של הוריו. כעולה מלשון החוק, תכליתו והגיונותו, שיבוץ של ילד במסגרת מיוחדת נתונה לשיקול דעתן של וועדות מומחים אשר הרכבן נקבע על ידי המחוקק. החלטות הוועדות ניתנות לערעור מלבד החלטת ועדת הערר אשר הנה סופית במישור המינהלי והיא ניתנת לערעור בהליך המשפטי בלבד".

(עת"מ (מרכז) 23770-12-11 פלוני (קטיין) נ' משרד החינוך מחוז מרכז, (1.11.2012)).

כך קבע גם כב' השופט פוגלמן, בהתאם להחלטות וועדת ההשמה וועדת הערר מהי טובת הילד בהקשר למסגרת החינוכית, ואף שנגד את רצונות ההורים, שכן ההכרעה הנה בסמכות ועדת ההשמה וועדת הערר. (ברמ 7785/17 פלוני נ' משרד החינוך מחוז חיפה, (19.10.2017)).

6. מסקירת הפסיקה שהובאה על ידי הצדדים בכתבי הטענות, עלה הפער הנטען בנושא מימון הקטינה בכל מסגרת חינוך (בחינוך המיוחד, או המשולב).

ילד בעל צרכים מיוחדים בחינוך המיוחד, זכאי לטיפולים פרא רפואיים, פסיכולוגיים ולימודיים על חשבון הרשות המנהלית, בעוד שבחינוך הרגיל המשלב זכאי לתקצוב האמור להבטיח את הצלחת שילובו ברמה המינימלית.

ברם, אין די גם באבחנה זו כדי שבית המשפט יפסוק בניגוד להחלטת וועדת ההשמה, ככל שאינה תואמת רצון מי מההורים.

7. על כן ובמקרה דנן ייפנה בית המשפט לקבל את המלצות ועדת ההשמה ותשובה לשאלה מדוע לא יוחלט כי נעמה תושם בחינוך רגיל, בשילוב יחידני, כפי שאנו סבורים שראוי שיהיה.

המלצותיה המשלימות של ועדת ההשמה ישקלו והחלטה אשר מביאה בחשבון רק את טובתה ויכולותיה של הקטינה, אל מול הערכת יכולותיה העתידיות והעכשוויות, תינתן.

אשר לשאלת המשמורת, בשלב הזה ונוכח צרכיה המיוחדים של הקטינה, בקביעות, יציבות ושגרה ונוכח הקשר הקרוב והמיטיב עם אחיה, נקבעת המשמורת הזמנית לאם, וזאת מבלי לקבוע מסמרות לעתיד לבוא.

מימון צרכי הקטינה - למול קצבת הנכות

8. פסיקת בתי המשפט לאורך השנים ראתה בקצבת הנכות המתקבלת מהמוסד לביטוח לאומי, כמשולמת עבור הקטין וצרכיו הרפואיים, כאשר יש הרואים בה קצבה שבאה תחת החיוב במזונות הקטין, ויש שקבעו כי ייערך קיזוז מתוך צרכים נוספים.

9. עוד נפסק כי מדובר בקצבה הבאה תחת קביעת מזונות הקטין השוטפים וחיוב האב בהם. היא תשמש לצרכיו של הקטין לרבות ההכרחיים, והאב פטור ממזונותיו של הקטין, ככל שלא הוכח שצרכיו של הקטין עולים על גמלת הנכות.

"ביחס לבן... , קצבאות המל"ל מכסות את כל צרכיו וכל עוד הוא מקבל קצבת ילד נכה בשיעור של מעל 2,000 ₪ יש בקצבה זו כדי לפטור האב מתשלום מזונותיו."

(תמ"ש (טב') 7112-01-10 ט.ח.נ' י.ח.ס. הנשיא הש' זגורי (14.1.11)).

10. בית המשפט המחוזי בת"א חזר על גישה זו, אולם ציין כי כך נפסק שם בהתייחס לנסיבות הספציפיות. בנסיבות פסה"ד של ביהמ"ש המחוזי נפסק הקיזוז רק מההוצאות הרפואיות והחינוכיות החריגות.

"בית המשפט שם התחשב באותה קצבה, בפועל, כעין "הפחתה" מתשלום דמי המזונות בהשלכה על המקרה דנן. עם זאת, אכן מדובר שם בתביעה ראשונה למזונות,

תוך בחינת הנסיבות המלאות שם. על המערער להשתתף במחצית מאותן הוצאות רפואיות וחינוכיות חריגות, העולות על מחצית מהקצבה, כפי שתהא מעת לעת".

עמ"ש (ת"א) 20337-04-13 פלוני נ' פלונית (13.11.2013).

11. לעומת זאת נקבע בפסקי דיו אחרים, כי הגמלה איננה פוטרת ההורים ממימון ההוצאות השוטפות:

"איני סבורה כי מלוא הגמלה של ילד נכה באה לפטור את ההורים מהוצאות השוטפות של הילד הנכה. מטרת קצבה זו לתת להורים אפשרות לדאוג לצרכים המיוחדים של ילד מיוחד זה".

תמ"ש (כ"ס) 24690/04 פלונית נ' פלוני, ס. הנשיאה הש' מקייס.

"גמלת הנכות המשולמת עבור הקטינים נועדה לכסות את הוצאותיהם החריגות שנועדו לטיפול רפואי מיוחד, השגחה והוצאות חינוך מיוחדות. הדרך הראויה הנה... לקבוע חיוב במזונות הקטין, ו... להורות כי הוצאותיו החריגות, רפואיות וחינוכיות הן אלו המיוחדות הנובעות מהצרכים המיוחדים והן אלו שאינן נובעות מהצרכים המיוחדים, תשולמנה מתוך גמלת הנכות, ולחייב האב בהשתתפות במחצית, רק מקום שבו ההוצאות בפועל עולות על הגמלה המשולמת".

(תמ"ש (חד') 34740-03-16 ב' ואח' נ' ב', ש' פרני (24.10.17)).

12. משכך, דעתנו הינה – כי גמלת הנכות איננה מיועדת לממן את צרכיו ההכרחיים של הקטין, ואיננה מיועדת לכסות את עלות הכלכלה, המזון, הביגוד וכיוצ"ב. מטרתה הינה לממן צרכים רפואיים של הקטין, צרכי חינוך מיוחדים עבורו וכל הנגזר מכך, ומעצם היותו קטין בעל צרכים מיוחדים.

בכך אנו דוחים את טענת האיש ולפיה יש לקזז את סכום הגמלה מסכום המזונות החודשי בו יישא עבור הקטינה.

גמלת הנכות תבוא בנוסף לסכום המזונות שייפסק.

מאידך, אף לא מצאנו לקבל את טענת האישה, ולפיה הגמלה תשמש לרווחת המשפחה כולה, ואין לייחדה לקטינה או להוצאותיה.

גם כאן, כאמור, אנו סבורים כי גמלת הנכות מיועדת לקטינה המסוימת שלפנינו, לצרכיה המיוחדים, ולהיטיב עמה באופן פרטני.

אכן בכך יש גם כדי להיטיב עם המשפחה כולה, כאשר הגמלה מקלה, ולו במעט, מנטל ההוצאות הכספיות הרבות הכרוכות בגידולה. ברם ראייה זו הינה ברמה הרעיונית, ואין פירושה כי הסכום יכנס לחשבון או לתחשיב המשפחה כולה.

13. על כן נפסק כי קצבת הנכות המתקבלת עבור הבת הקטינה מהביטוח הלאומי - מיועדת לה ולצרכיה, צרכיה הרפואיים, הפארא-רפואיים, והחינוכיים.

14. מאידך, ונוכח קבלת קצבה זו מהביטוח הלאומי זו, לא מצאנו לחייב את האב בנוסף גם בתשלום 'דמי טיפול' לידי האם.

זאת נוכח זמני השהות בהם ישהה עימה, וחלוקת הזמן בין ההורים לאחר שהקטינה תכנס למסגרת חינוכית.

עד כאן תקציר פסק הדין – אשר יינתן וישלח לצדדים.